

Nemzeti Társalkodó.

October' 22-dik napján 1851.

ama pólgári hit-czikkely: *a' törvény előtt minden pólgár egyenlő?* mit másutt, a' költsön adott és nem adott tulajdon' egyenlő szent-sége? 's a t. 'S minekutánna ezeket 's ezeknek 's több ilyeneknek következéseit szeminkel látva, füleinkkel hallva, szinte kezeinkel fogva tapasztaltuk, vissza térve honyunkba, ott leszünk kéntelenek meg vallani, hogy a' Magyaránál sem ész, sem tűz, sem köz-buzgóság, egy szóval semmi sem libázik egyéb, csak azon datumok esmérte, mellyekből valóságos állását, 's hatalmas elő-haladtának, csalhatatlan eszközeit voltaképen meg esmérhetné. De hosszas tapasztalás illy nemleges resultatuma soha egy lelkes honyfinak-is keblében más indúlatot nem ébreszthet mint százszorozott tüzet és buzgóságot azon akadályok' el-hárítására, mellyek e' tudatlanságunk szülői, és a' mellyek vélekedésem szerént nem mások, mint: nevelés módunk, és pólgári szerkeztetésünkhöz (Constitutionkhoz) való igen lágy meleg ragaszkodásunk. — Nagy szókat és szinte csudát mondék egyiket — de itt már ezen értekezés egyébaránt-is igen messzire terjedt

határinál, állatásaimat ki fejteni és bé-bizonyítani hely nem lévén, szóvamat adom, hogy ezt Társalkodónk' lapjain közelebbről meg-tenni el nem múlatom, még pedig elébb az utolsóval, mely legkülönösebbnek tetsző, de kétségbe-hozhatatlan állítás.

Itt tehát e' tárgy' még további fejtegetésébe nem ereszkedve, csak kivonat-képen ismétlem azon vi'sgálódásim' resultatumát, mellyek egyesülésünknek az ész által lehető eszközlését tárgyazták.

1. Datumok' esméretével felruházott, 's azoknak öszve-vetéséből következtetéseket vonni tudó józan ész, azon meggyőződést munkálja, hogy emberek' és társaságok' jóllétének végetlenül nagyobb idomzatban eszközlője, a' közönségesen elterjedett testi és főként lelki-míveltség, mint föld, arany, 's más külső vagyon; 's így midőn új tartományokat foglalni bajos, a' míveltség' és az esméretek' végetlen országában mindég tovább terjedhető hódolások, egyeseknek 's nemzeteknek jóllétét legkönnyebben, legbizonyosabban, 's leghatalmasabban eszközlük.

2. Az intelligentiának ezen mindenhatósága egyszersmind kezes önnön magának, 's mindazoknak, a' mik csak általa lehetségesek, állandósága felől, mellyek között

3. Leg nevezetesebb, azon alap-igazság' általlátása, 's az iránti meggyőződés, hogy a' társaság egyes tagjainak, 's részeleteinek sürgető önnön interesséje, az egésznek 's társaiknak, bár külön felekezet tagjai légyenek-is,

jóvát, szintúgy, sőt nagyobb buzgósággal munkálni, mint önnön magokét. —

'S ennyit akarék ez úttal fel vett tárgyamról kivilágosítani.

De vallyon remélhető-é, azt kérdem utoljára, hogy ezen igazságok' átlátása, 's azok-iránti meggyőződés valaha köz-sajátja legyen az emberiségnek, 's tudatlanság annak elő-haladását többé ne gátolja? — Soha sem. Mig ember lesz az ember, mindég tévelyegni fog, 's a' paradicsomi kígyó marásának amaz undok sebhelyje, és az irigység, soha egészen bé-nem gyógyul rajta. E' két hydrával meg küzdeni, mindég kellenek Herkulesek, — 's nyitva lesz tehát örökké

B) A' magassabb-érzéssel-teli szív dicső Olympiája az emberiség' fel-kentjei előtt. Ez-is az örök bölcsesség míve, hogy nemünk elő-haladásának eszközlését, nem bízta csupán a' hideg ész mekhanikai számításaira, hanem gyakorló-pályát hagyott fenn a' lelki erő' és nemes buzgóság, szent érzéseinek. — Ide lépjeteK fel hát lelkes fiai és leányai emelkedő honnyunknak! — Terhes munka ugyan a' Krisztus-feszítő pornép boldogítása, 's Ő maga a' nagy lélek' mustra-képe verejtékez, 's így kiált fel, a' megprobáltatás órájában — "Uram ha lehet múljék-el e' pohár tőlem" — de felséges jutalom, melyhez csak az Ő tövis-koronája hasonló, vár réátok-is: *Önnön sziveteknek, a' jelen-kor derékjeivel öszvehangzó helyben-hagyása, 's egész jövődök' hosszu sorának áldásai.* — LépjeteK fel an-

nak nyomába, ki ha nem első, gondolt, és érzett, de legelső szállalt-meg ősz Dunánk' partjairól a' haza' szent-ügyében. — *)

Poplicola.

Egy vén legény' panassza háza-
sulandó Barátjához. **)

Még-is végre te idvezült
Szentye a' szerelemnek!
Ki aludt mejjedből hevült
Pokola gyötrelmednek!
Tekints rám a' boldogultak sorából!
Míg én e' föld' könnyemmel gyurt porából
Vers-Bábelemet rakom.

Ő a' jámbor néz szemedbe,
'S már terjednek karjai;
Te bérepülsz szűz mennyedbe,
'S rád záródnak ajtaji.
A' világ egy kisség elmúlik néktek,
'S egy illy pillantat alatt elköltétek
Egy életnek örömét.

* Az ilyen nagyobb értekezések ezután megszággatva, több levelekben adódnak-ki.

** Versek ugyan a' Társalkodóba rendszerént nem vétetnek-fel, de ezek kifogást érdemelték.

Karjaid' az égre nyujtván
 Annak Szentje belé hul,
 Egy sohajtással meggyujtván
 Buzgó mejjed', rá símul;
 Hol a' gyönyörűségben elfáradott
 Lélek pihenvén, egy pauzát adott
 Bádgyadt érzésinek is.

A' hosszú csók czippanásra
 Mind a' két szív meg szakad.
 A' szem villámlik egymásra,
 'S könnyek könnyébe szakad.
 El ragadott lelketek bé ful oda.
 'S úgy-é bár hogy ilyenkor halálod a'
 Feltámadásnál édesbb.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kártya torony tetején ül
 A' szerelem, 's neveti,
 Hogy egy sohajtásra vénül
 'S hogy egy más el temeti.
 Ma szégyen az állandóság — ölelés
 Hit, Csók, egy harmadnapos hideg-lelés.
 Ha ma ki ráz, hólnap nem.

Óh de a' szív önnön árrán,
 Szerelmetek szent vára
 Épült a' Virtus határán,
 A' Barátság szirtyára.
 Az idő nyilai vissza-pattannak
 Erről, 's a' halál maga-is csak annak
 Mész szennyit verheti le.

A' Csók nem egy jel adás ott,
 Hogy capitulált az ész;
 És hogy az el árultatott
 Szemérem szaladni kész:
 Hanem petsét egy erős Contractusra,
 A' mellynek summája ez: a' Virtusra
 Költsük mind a' szerelmet.

Két jó szív tehát van látom —
 'S ha így szeretni tudnak,
 A' föld szépül el Barátom!
 Álmaim nem hazudnak.
 Nincsen egy Tassonak-is szebb Odája —
 Sem századunknak tsipősbb Satirája,
 Mint a' ti barátságatok.

Kézen-fogva repüljeteK
 Az öröm' templomába,
 Szentek szentjéből nézzetek
 Rám-is hüs pitvarában.
 Hol a' dicsőültek közt leterülvén;
 Vagy az első csók' szent innepét ülvén,
 Imádkozzatok értem!

Értem? úgy van — én-is élek —
 Élek? — 's hát életnek hívják
 Ha létem' egy pusztá lélek'
 Kisértetei vivják?
 Midőn az elmúlt' setét vadonnyában
 Fázom, és csalárd jövendöm' boltyában
 Költöm a' jelenvalót.

Sokszor az öröm' poharát

A' sors kezembe adta;

Megkérvén előbb az árát

Azonnal kiragadta.

Ha szép lepkéért a' mezőt sokszor át-

Futtam, az ész letörölte tarka porát —

'S eltölt a' pillangosdi.

Mit nevetsz? dugd a' 'sebedbe

Bölcsességed' — ah megállj —

Tekints bégyógyult sebedbe, —

Osztán reám, — és sajnállj;

Mert földi létem' darabos után,

Már fél-karikát az örömök után

Bényargaltam hiában.

Egy csendes estvén e' setét

Bánat ülvén mejjemen,

Hallám az idő' tengerét

Lezuhanni fejemen;

Lemosott fény', hir', rang', szépség' habjait,

Tronusok', Birodalmak' darabjait

Ragada magával-el.

Én könnyes szemmel kísérem

Be-hult napjaim' szépét —

'S tükörében megeszmérem

Vénségem' árnyék-képét.

Szembe csak a' Virtus uszván, könnyekre

Fakadt e' látáson, 's kért mindenekre

Hogy utánna sietnék.

Alkózzam a' legfőbb elmét
 Hogy olyan szívet oszta,
 Melly csak angyala' szerelmét
 Artatlan, szomjuhozta?
 Nem látván egy forrást éltem' pusztáján
 El-epedve hév napom' dele táján
 Már vad' nyomából igyam?

Néha bus lelkem ki repült
 A' világ özönére,
 Soholt-is meg nem települt,
 Szegény — csak vissza tére
 Bádgyadt Galambom; de nem olaj-ággal
 Jeléül, hogy az erkölcs a' világgal
 Már békességre léptek.

Tüstént a' remény, ott termett,
 Gyenge karjára vette
 Illykor tántorgó hitemet,
 'S nád mankóján léptette
 Értelmem el-is mosollyodott ezen —
 Pedig tudom, hölcössége nehezen
 Élne tréfái nélkül.

Kotzkáján el jádzám felét
 Életemnek 's nem nyerek
 Rég el vesztette hitelét,
 De mint egy bohó gyerek
 Meg-is költsönözök — 's ha ki fizetné,
 Adosságaim' — Oh de ezt hogy tehetné
 Midőn a' sors nem kezes.

Nem soká jádzik már velem —
 Támad az ész hős tele.
 Az örökre nyert levelem
 Ideje már ki tele.
 Az időt pedig tsalni lehetetlen,
 Mert alá-írása követhetetlen,
 'S a' csalóból tsufot üz.

Barátság! én a' szerelem
 Füszerzámos szigetét
 Mért keressem? itt fel lelem
 Partod tsendes ligetét.
 El süllyedt a' mesés sziget, — vagy ha jól
 Nézem, úgy tétzik hogy mágnes-töm hajol
 Egy hideg vas kéz után.

Nem hallod többé jajjomat
 Tsak zárj bé szent ölödbe
 Segélly ki kötni hajómat
 Bátorságos öblödbe!
 'S hogy boldog lenni, másutt-is keresém,
 Vagy el el danolom hajdani mesém
 Oh türd el a' betegnek.

Te pedig jámbor Természet!
 Képe keresett Jomnak!
 Töltsd bé helyétt el enyészett
 Szép Originálomnak.
 El pártolt gyermeked' vedd kegyelmedbe;
 Engedd le sirnom meg hitt kebeledbe
 Fel akadt könnyeimet!

Isten hozzátok Vágyásim!
 A' napot jöni látom.
 Már le rekedt sohajtásim
 Mind szárnyokra botsátom.
 Bájodba ölöm egészen lelkemet
 Fogadd el ki józanult szívemet
 Légy mátkámzédés anya!

Meg térek hát idejében —
 Ugy-is fel hágtam már a'
 Bolondságom mérőjében,
 A' verselés pontyára.
 De nem állok a' Hit-formától a'
 Mellyet a' bus' szerelem Apostola
 Tanit, és vall a' remény:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hiszek ama szép Concertben,
 Mellyet két jó lélek ad;
 Mellynek te a' Narants kertben
 Már Ouvertur-jét hallád.
 Hol a' tiszta szív' hurjait
 Feszitvén a' szerelem,
 A' Virtus égi hangjait
 Játékiban fel lelem.
 Mellynek a' sir vissza vervén echóját
 Témájánál szebb Variatioját
 Ott fenn da capo kezdik.

Hiszem hogy ha nékem az ég
 Ezt az edgyet meg adná,
 Kegyes lelkem a' mindenség'
 Por szemét-is imádná.

Mosolyognék majd a' vénség

Midőn felém közelit. —

Öszve tépném a' reménység'

Kötelező Levelit.

Szivem' bölcsége követ meg lelném —

Szemem' égre meresztvén, át-ölelném

Karommal a' világot.

Hiszem e' felvonás végén

Nem hull le szemfedelünk,

Egy szép quartettet a' még én

Ti, 's ők nem jádznak velünk.

Az érzékenyek lelkével,

'S a' jókkal edgyé válunk,

'S Onokáink seregével

Egy Orchestert formálunk.

Szánván, a' minket nevető sok rabot,

El próbállyuk a' jövő nagy darabot.

A' ki hiszen idvezül.

Jó Tanáts a' Gazdáknak.

A' Juhok' mételyéről

Ezen a' nyáron gyakori záporok és tartós esőzések járván, tartani lehet attól, hogy a' juhok mételyt, a' bárányok vizkór-ságot kaptanak; melynek ha maga idejében elejét nem veszik a' juhas gazdák, sok el fog károsodni.

Nékem sóha mételyes juhaim nem vótanak; holott különböző határokon, és ol-

lyanan-is legelődnek, melyen még a' szarvas marha-is gyakran meg szokott mételyesedni.

Kötelességemnek ismérem, Hazafi társaimmal közleni azon bánás módját melynek ezt tulajdonitom; és méltán-is tulajdoníthatom, midőn más juhás gazdák juhai ugyan azon határokon és időben a' métely miatt el pusztultanak.

1-ször: A' juhakat rétes lapályos (kivéve ha sósok vagy székesek) vízegenyes helyeken; sőt olyan oldalos helyeken-is, melyek szakadásosok, olyankor, a' mikor a' szakadások között az esső víz meg gyűl és meg szokott bűszhődni, legeltetni nem kell tavasztól fogva télig; sőt télben-is oltalmazni az ingóványos helyektől, melyeken a' fű télben-is friss zöld lévén, megszűnnek futréájok a' juh. — Árvizek, záporok által megiszapolt helyeken-is ártalmas járni a' juhaknak, míg a' fű essők által meg nem mostul.

2-szor: Tavasszal idein kezdve minden két hétben egyszer, fejer ürmét aprón vagdálva, és megsózva kell a' juhaknak mentől többet adni, úgy hogy a' mennyiség nagy lévén, apró tsomokba széjt tétessék és így minden juh kaphasson belőlle.

3-szor: Azon kell igyekezni, hogy a' mételyt elején, míg erőt nem vesz, vessek-el a' juhak: tehát Október közepén kezdve November' végéig hetenként kétszer, azután minden héten egyszer; és első Januáriustól tavaszig, míg a' hagyma tart legalább két hétben egyszer apróra vagdalt veres hagyma

mát kapjanak meg sózva, annyit, hogy minden juh egy kisedel vagy fél nagy hagymát kapjon, és ezenkívül fenyőmagot tört büdskövel meghintve minden hónapban kétszer.

4-szer: Egész esztendőn által azon hetekben mellyekben nem kapnak ürmet vagy hagymát, a' sójok megöröltetvén tört fenyőmaggal elegyítették, minden 50 juhra legalább egy kupa fenyőmagot véve; de lehet többet-is, és lehet a' fenyőmagot ürömmel-is elegyíteni.

5-szer: A' dohány kórot meggyűjtvén, szedetvén és szárazstván csihányt-is felesen, télen által igen hasznos apránként adni a' juhoknak.

A' fenyőmagot, ha elegendő az egész nyáj számára nem lenne, inkább a' bárányoknak kell adni, mert hasznos orvosság a' belső részekben lehető víztől, mely a' bárányok szokott nyavajája. —

Ha valaki mind ezeket a' szereket meg nem szerezhethné, ne mulassa el legalább veres hagymát adni az írt móddal és időben.

Törökbuza mivélésről.

Sokszor történik, hogy a' tavasz ki nyílásával elő-jövő sok esőzések miatt a' föld meg verődvén szivájon számlik, és a' belévetett mag rosszul kél; még többször, hogy az Aprilisben és Májusban uralkodó szárazság miatt, vagy rosszul számlik a' föld, vagy éppen nem lehet szántani és a' miatt a' mag nevezetesen a' törökbuza nem kelhet ki.

A' szorgalmas gazda ezen fogyatkó-
zást el kerülheti, ha minden tavasznak való föl-
deit ősszel meg szántja. Ezt más tavasz ve-
tésekre nézve szokták is gyakorolni a' gaz-
dák, de igen ritkán a' törökbuza nézve.
Magam tapasztalásából javaslom, hogy mind
azon törökbuza földeiket, melyek nincsenek a'
vizek terein való fekvésekhez képest árvizek-
nek ki téve, ősszel szántásuk meg. Ennek hasznai:

a) Hogy a' téli derek meg javitják a' földet.

b) Hogy akár milyen legyen is az idő
járása, tavasszal könnyen számlik a' föld,
és a' mag jól kél.

c). Az ilyen puha földben a' kapálás is
sokkal könnyebb.

Ezen esztendőben ugyan azon földem-
nek egy része ősszel meg volt szántva, a'
más el maradt volt egyszerre szántatott és
vettetett bé tavasszal, és midőn az ősszel
szántva volt rész már csöit ki hánytá, a'
más része nem is virágzott. —

Az egészséges magból egészséges plántát
lehet várni. — Minden észre veheti hogy a'
törökbuza csőnek a' hegyin apró egybe ku-
paradott szemek vagynak. — Ha tehát a'
csők hegyit a' magnak való törökbuza fej-
tésekor le törjük, és csak a' cső vastagabb
részin lévő ép szemeket használjuk magnak,
az okosság is mutatja, a' tapasztalás is bi-
zonyítja, hogy jobb leszén a' törökbuza. —
Más tudva és gyakorlásban lévő ágaira a'
törökbuza mivelésnek nics miért szoljak.

Zeyk Dániel.

Magura és Mál

Hazánkban esméretes nevezetek' származtatása —

A' topographiai elnevezések, különösen pedig a' Hegyek' nevei, legmesszebb felmenő tanúi az egykor ott lakott Nemzeteknek, 's ezeknek nyelve, viszont külsúl szolgál a' Hegyek' neveinek származtatásában. Az igazib Historia hajnallásánál, mára' *Sláv* nemzetet látjuk egész Észak-keleti Európán elterülve, 's. vagy tulajdon igazgatással élni; vagy egy-egy felülkerekedett nemzettség uralkodása alatt, a' földnépének tsak ugyan nagyobb részét formálni. Ez utolsó eset vala a' *Slávokra* nézve Hazánkban, a' Dacusok és Géták uralkodása alatt. A' Sláv nyelv volt a' föld népének nyelve, mely a' Romai coloniák bėjövetelével; ezeknek *rustica romana* nyelvével egybe elegyedvén, lett a' mai *Slavo*, vagy *Daco-romana* nyelv az Oláh nemzet szájában. Ma-is, a' Kárpát Hegy-sorának mind két oldalán, 's a' Duná jobb partján, a' *Slav* nemzet maradékai vesznek körül, kisseb, vagy nagyobb nyelvbeli változással. Leg közelebb jár pedig az Oláh nyelvhez az az elegyedése a' Slav és *rustica romana*-nak, melyet ma-is az Albániaiak beszélnek. — Keresnek és találnak ebbe *Sancrit*, Görög sőt még *Német* nyelvnek maradványait-is; de én a' célhoz képest, csak a' *Sláv* eredetüekből hozok fel csak kettőt: *Gur*, vagy *Gura*, az Albanusoknál ma-is

kösziklát teszen; mellé téve az ő határozó articulussokat: *Me*, vagy *Mo*, lesz *Magura*, a' Kőszikla. Ez a' neve sok kösziklás hegyeinknek Erdélyben, 's a' szomszéd Magyar, és hozzá tartozó Országokban; 's ha szintén néhol magára álva láttatik-is felemelkedni, vagy a' homlokát koszoruzó szőlőtök édes nedvét senki által nem engedi-is tizedeltetni, mint a' Sz. Somlyói *Magura*; azért még-is nem *Maga-Ura*, hanem természeti állások szerént, a' Sláv nyelv adta neveket. Nehány Helységek nevei-is Erdélyben, ugyan erre mutatnak, *Gura Czade*, *Gura rue*, 'sat.

Mál, vagy *Mail* ugyan csak az Albanusoknál *Dombot* vagy *Hegyct* teszen. Így a' szomszédjában *Monte negrot*, melynek tulajdon nyelvén: *Czerna Góra*, Törökül *Kara Tág* a' neve, az Albanus *Mál Isinak* hívja 's mindenik *Fekete-Hegyct* jelent. Számtalan szőlőhegyeink nevében áll fen ez a' szó-is, 's imé ez-is a' Slavok, vagy Dacusok' idejéből való! Mi pedig epithetumokat rakunk elébe: *Kő-Mál*, *Nagy-Mál*, *Kakuk-Mál*, *Ravasz-Mál*, *Mézes-Mál* 'sat. a' nélkül, hogy talám eredetéről gondolkoztunk volna. —

Légyen ezen rövid jegyzés szüreti ajándékul azzal a' szives ohajtással, hogy a' *Magurák* és *Málok*, most és ezután-is, az iz-zadva művelőknek bőv és édes nedvet csepegjenek!